

AȘEZAREA DACICĂ DIN DEALUL VIILOR DE LA ORADEA

de

T. L. ROȘU

(Oradea)

În vara anului 1969 elevul nostru Cora Dumitru, azi absolvent, lucrînd în via Stațiunii experimentale viticole din Oradea, str. Făcliei nr. 24, a cules de pe urma lui și a celorlalți săpători mai multe cioburi pe care la începutul lunii noiembrie le-a adus la școală. Erau fragmente de vase făcute cu mîna sau la roată și un opaiț întreg: ceașca dacică terminată în con. Ne-am dat seama că avem în față dovezile unei noi așezări dacice la Oradea, de astă dată în Dealul Viilor.

Din cauza timpului nefavorabil nu ne-am putut deplasa atunci la fața locului, ci numai în aprilie 1970, și de atunci în mai multe rînduri. Cercetările le-am mărginit la locul găsirii materialelor reușind să restaurăm cîteva vase.

Teritoriul cercetat face parte propriu-zis din Dealul Crișului cum se numește toată partea aceasta care începe din dreptul ștrandului, pînă unde apele Crișului ating poalele acestor dealuri, fiind cuprins între strada Făcliei pe Criș și strada Piatra Craiului în amonte. Așezarea, începînd din dreptul casei brigadierului spre răsărit cuprinde două coline: prima cu fața spre sud terminîndu-se lin în strada Făcliei și de aici în valea Crișului, a doua la nord ce apare ca o cocoasă din vale, deasupra un platou larg puțin ondulat. Ambele coline spre răsărit se termină deasupra luncii Crișului cu un perete aproape drept, înalt de circa 20 m. De aici pînă la Criș, lunca, are o lățime de circa 50—70 de m. Dinspre partea aceasta accesul este destul de dificil în afară bineînțeles de trecătoarea din lungul văii ce desparte cele două coline, pe care totuși le unește prin cărările care te duc pe platou.

Spre apus așezarea se termină la poalele abrupte prin alunecări ale noilor culmi, mult mai înalte. În ansamblu e un teritoriu fortificat de la natură, ușor de organizat în apărare, avînd în vedere și faptul că pe întreg teritoriul, de la marginea așezărilor se întindeau codrii imenși, rezervor nesecat de hrană și lemne de foc și construcție, dar și minunat loc de refugiu și apărare. De altă parte Crișul care scaldă poalele dealurilor unind un mare număr de așezări în lungul lui spre vale a fost nu

numai izvor de apă dulce și de hrană ci și drum de legătură spre Transilvania sau Cîmpia Tisei. O așezare de felul acesta, o cetate au săpat tovarășii de la muzeul Țării Crișurilor la Tășad, parte din materialele acestea fiind expuse în expoziție.

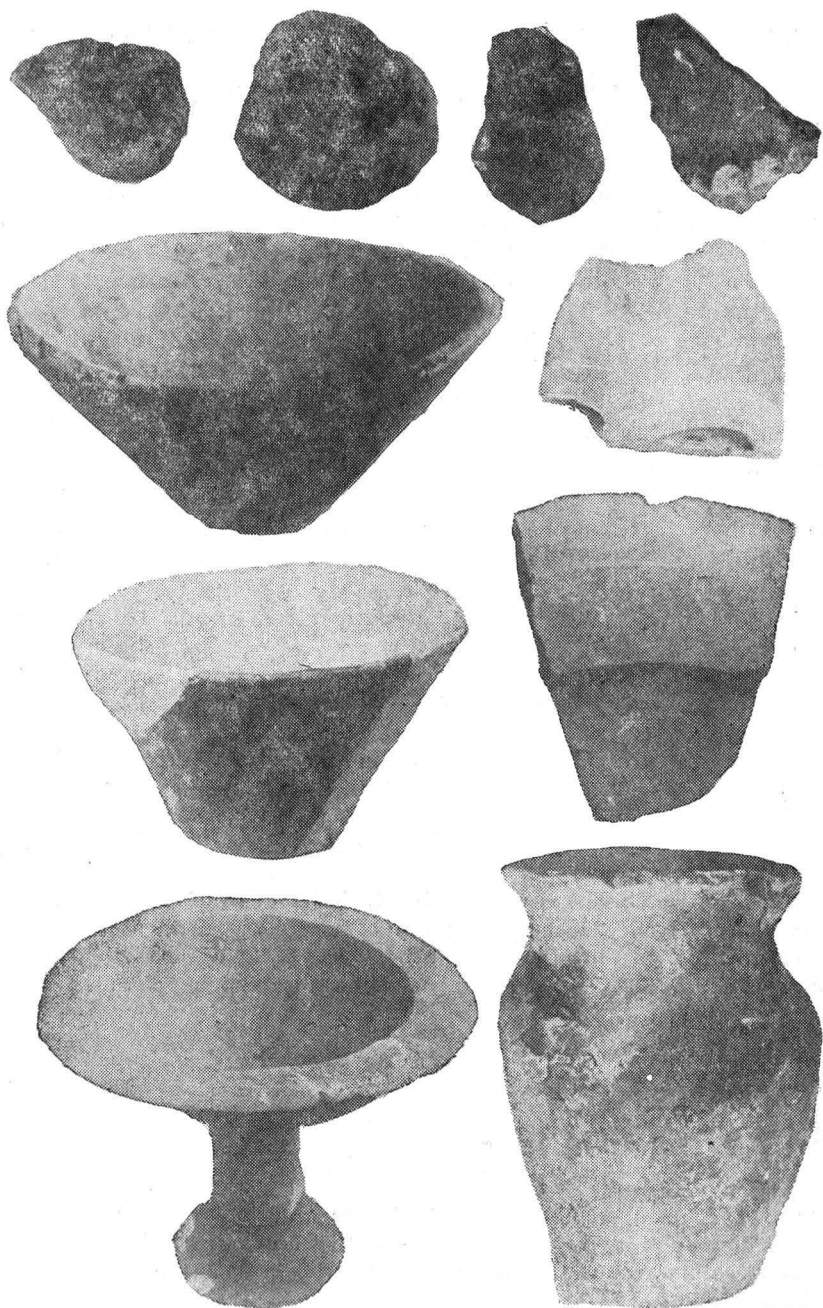
Din informațiile culese la fața locului am aflat că pămîntul a fost întors pentru vie în două rînduri: prima dată cu mulți ani în urmă și a doua oară numai de 15—20 de ani, astfel că așezarea a fost profund răscolită. Cu prima, așa cum e și natural materialele de deasupra au fost îngropate la 60 cm dar cu cîtiva cm mai la vale, pentru a fi readuse la suprafață cu a doua răscolire. Credem că a fost o așezare cu locuințe de suprafață. În primăvara acestui an cu prilejul unor noi cercetări am scos din gura unei gropi proaspete, săpată pentru pămînt de lipitură, pe creasta primei coline, loc pînă atunci nerăscolit, fiind lăsat în toate vremile loc de cărare, tocmai în marginea prăpastiei, cioburile acelor două vase găsite puțin reconstitui jumătatea unui vas borcan. Deci, de la suprafață. De altfel atît în primăvara aceasta cît și în toamna și primăvara anului trecut, pînă cînd vegetația n-a acoperit terenul am putut desprinde pe suprafața reavănă vetrele mai multor case de circa 4/4 m, pămîntul fiind mai alb decît cel din jur. Pe aceleași locuri, dar mai ales pe colina nordică, numeroși bolovani de rîu și de munte care se vor fi pus sub tălpile de lemn ale caselor și foarte mult chirpici puternic ars și cenușă. Chirpiciul puternic ars ca și urmele de cenușă ce mai apar dovedesc că așezarea a fost distrusă prin foc.

Ce se va fi întîmplat cu locuitorii? Au pierit deodată cu așezarea sau se vor fi refugiat în adîncul codrilor?

Vor trebui fără îndoială noi cercetări, pe întreg complexul de dealuri mai ales că în apropierea muchiei dealului am descoperit la suprafață, în arătură, fragmente de chirpici, iar în strada Gh. Doja nr. 138, în partea opusă așezărilor noastre, în urmă cu circa 10 ani a ieșit din creasta văii abrupte a pîrîului Paris, împreună cu ceramica dacică și o monedă de a împăratului Hadrian. În poalele dealurilor, în calea Republicii, lîngă gară, o monedă Antoninus Pius. De curînd, la Salca s-a găsit încă o monedă romană imperială (toate în colecția Liceului Emanoil Gojdu).

De cînd datează așezarea din Dealul Viilor?

În urma cercetărilor făcute mai ales a celor din toamnă și primăvară cînd în urma lucrărilor de sezon s-a răscolit din nou pămîntul, am cules o cantitate apreciabilă de cioburi de pe ambele coline. După aprecierile noastre, ceramica făcută cu mîna e cam în aceeași proporție cu cea modelată la roată — avînd ceramică de culoare pămîntie sau gri deschisă ori mai închisă, și roșie. Parte din materialele adunate de noi au fost văzute de tovarășii Hadrian Daicoviciu, I. H. Crișan sau D. Protase. Apoi comparînd ceramica de aici cu cea descoperită pe Salca sau în alte părți, credem că e vorba de o perioadă de timp de cîteva secole, mai precis

Pl. I. Ceramică descoperită în „Dealul Viilor“ de la Oradea

din secolul I î.e.n. până în secolul IV e.n. când a fost distrusă în împrejurări încă necunoscute, epoca de apogeu fiind, credem în secolul II de când datează și monedele antice. Și totuși, dacă aici din lipsă de cercetări nu se poate urmări continuitatea așezărilor, ea se poate urmări, în tot lungul veacurilor, pe Salca.

Ceramica: așa cum s-a amintit ceramica este foarte felurită și din mai multe epoci. În general au putut fi restaurate farfurii late puțin adânci, farfurii cu picior — fructiera (de felul celei de la Tășad, expusă în muzeul Țării Crișurilor) cești felurite ca și o oală, fragmente din vase mai mari cu pereți groși. Numeroasele funduri cu inel, din vase făcute la roată, din pastă gri, dezvăluie un nivel mai ridicat al modului de viață, în epoca romană. De altfel, ceramica de culoare roșie, poate fi și de import, mai ales că și la Salca a apărut în destul de mare cantitate ceramică romană provincială.

Prezentăm câteva modele de vase găsite pe teritoriul cercetat (vezi planșa I).

Înainte de a încheia prezentarea noastră ne îngăduim să ne întoarcem cu gândul la generațiile de elevi cu care am colaborat și de pe urma cărei colaborări, au ieșit și paginile prezente, în semn de recunoștință și apreciere, îndemn pentru generațiile care vor veni.

EINE DAKISCHE SIEDLUNG AUF DEM DEALUL VIILOR IN ORADEA

Zusammenfassung

Der Verfasser beschreibt eine dakische Niederlassung auf dem „Dealul Viilor“ („Weinberg“) in Oradea, welche zufällig von dem Schüler Dumitru Cora im Jahre 1969 entdeckt wurde. In dieser (durch die landwirtschaftlichen Arbeiten zerstörten) Siedlung wurde Keramik aus der Hallstattzeit und dakische Keramik aus dem I.Jhd.v.u.Z.—I.Jhd.n.u.Z. gefunden.

BIBLIOGRAFIE ȘI COLECȚII

1. M. Rusu, V. Spoială și L. Galamb, *Săpăturile arheologice de la Oradea-Salca, în Materiale și cercetări arheologice*, VIII, București, 1962, p. 159—164
2. Colecția Liceului Emanoil Gojdu Oradea (materialele de la Salca, Rulikowski și Dealul Viilor)

3. T. Roșu, M. Toca, *Pagini de istorie*, în Crișana, Oradea, 9 ianuarie 1960
4. T. Roșu, *Colecția arheologică a Liceului nr. 1 Oradea*, în *Revista muzeelor*, nr. 4, anul VI, 1967, p. 354—355
5. Colecția muzeului Țării Crișurilor (așezarea de la Tășad).
6. S. Dumitrașcu, *O recentă și interesantă descoperire arheologică*, în Crișana, Oradea, 19 octombrie 1966
7. S. Dumitrașcu, *Colecția arheologică Eugen Potoran*, în *Lucrări științifice*, 1, Oradea, 1967, p. 73—78
8. S. Dumitrașcu, *Așezări și descoperiri dacice din vestul și nord-vestul României în secolele II—IV e.n.*, în *Lucrări științifice*, 2, Oradea, 1968, p. 239—256
9. S. Dumitrașcu, T. Bader, *Așezarea dacilor liberi de la Medieșul Aurit*, Oradea, 1967
10. Ion H. Crișan, *Ceramica daco-getică cu specială privire la Transilvania*, București, 1969